

# Стенограммы

## XIV Рийгикогу, II Сессия, Очередное пленарное заседание

Понедельник, 04.11.2019, 15:00

Отредактированная

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:06 Arupärimine teedeehituse rahastamise kohta (nr 4)

2. 15:58 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

### 14:00 Esimees Henn Põlluaas

Tere päevast, lugupeetavad! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu 7. töönädala esmaspäevase istungiga. Nagu ikka on kõigepealt eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Esimesena paluks siia Urmas Kruuse.

### 14:01 Urmas Kruuse

Austatud istungi juhataja! Auväärt Riigikogu liikmed! Mul on võimalus anda üle arupärimine meie peaminister Jüri Ratasele ja see puudutab ühe ministri tegevust. Nimelt on listeriaskandaal võtnud üles järjest uusi tuure ja seda just selle tõttu, et minister on avalikes väljaütlemistes olnud ebalev ja vassiv ning tundub, et ka lühikese mäluga. Eelmisel nädalal saime teada, et kuigi mingil hetkel ulatus tema mälu Tallinna keskturul korraldatud maasikareidini, siis selgub, et tegelikult oli tal listeriaprobleemiga esimene kokkupuude juba 12. juunil sellesama ettevõtte tehases. Kuna peaminister on pressikonverentsil avalikkusele lubanud, et aitab avalikkust igati, siis ma loodan, et ta aitab ka Riigikogu liikmetel selgust saada, kas minister on valetanud ja vassinud. Kuna minister on öelnud, et ta ei valeta, siis on peaminister avaldanud soovi seda kirjavahetust näha ja sellega tutvuda. Me loodame, et ka Riigikogu liikmetel on võimalik selle kirjavahetusega tutvuda, et saada aru ja mõista, miks nii keerulisel, raskel ja kohati traagilisel teemal peab nii palju vassima ja ebaselgust tekitama.

### 14:03 Esimees Henn Põlluaas

Järgmisena paluks siia Vabariigi Valitsuse esindaja, proua Heili Tõnissoni.

### 14:03 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esimeseks, tarbijakaitse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Taavi Aas. Ja teiseks, ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Singapuri Vabariigi vahelise investeeringute kaitse lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Eelnimetatud seaduseelnõu Riigikogus menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Reinsalu.

### 14:04 Esimees Henn Põlluaas

Ma tänan! Olen Riigikogu juhatuse nimel võtnud vastu kaks eelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatust otsustab nende edasise menetlemise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Nüüd järgneb kohaloleku kontroll.

#### Kohaloleku kontroll

Kohal on 83 Riigikogu liiget, puudub 18.

Panen hääletusele Riigikogu täiskogu II istungjärgu 7. töönädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

## Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 82 Riigikogu liiget, vastu on 0 ja erapooletuid 1. Päevakord on kinnitatud.

---

### **1. 15:06 Arupärimine teedeehituse rahastamise kohta (nr 4)**

#### **14:06 Esimees Henn Põlluaas**

Nüüd läheme tänase päevakorra juurde. Meil on üks arupärimine ja peale seda on kõigil soovijatel võimalus registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Täna on meil kavas Riigikogu liikmete Aivar Sõerdi, Andres Suti, Taavi Rõivase, Kaja Kallase, Annely Akkermanni, Kristina Šmigun-Vähi, Heiki Kranichi, Jürgen Ligi, Riina Sikkuti, Maris Lauri, Kalvi Kõva, Ivari Padari, Heljo Pikhofi, Urmas Kruuse, Katri Raigi ja Jüri Jaansoni 16. septembril esitatud arupärimine teedeehituse rahastamise kohta (nr 4). Ma teen väikese ülevaate sellest, kuidas tänane istung protseduuriliselt käib. Kõigepealt on arupärijate esindaja sõnavõtt 5 minutit, seejärel tuleb ministri vastus kuni 15 minutit ja iga Riigikogu liige võib esitada ühe küsimuse, mis kestab kuni ühe minuti. Peale seda algavad läbirääkimised. Paluks kõigepealt pulti arupärijate esindaja, Riigikogu liikme Aivar Sõerdi.

#### **14:07 Aivar Sõerd**

Aitäh, austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Austatud minister! Kõigepealt ütlen meeldetuletuseks, et arupärimine läks käiku septembri keskel. Vahepeal on möödunud poolteist kuud. Septembri keskel valitsus alles asus järgmise aasta riigieelarvet koostama. Teame, et tänaseks on riigieelarve valitsusel valmis saadud ja Riigikogule esitatud ja esimene lugeminegi on juba toimunud. Aga mis puudutab teede rahastamist, siis ka olukorras, kus meil riigieelarve on laual, on maanteede rahastamisega seoses ikkagi lahtisi küsimusi. Tänu sellele, et aega on nii palju mööda läinud ja eelarve on olemas, on võimalik neid küsimusi nüüd täpsemini fookustada. Ma ei hakka neid küsimusi uuesti ette lugema, aga ütleksin, et need kõik on endiselt aktuaalsed. Täna lehtedest saab lugeda, et majandusministeerium on just valmis saanud teehoiukava aastateks 2021–2030 ja sellest tulenevalt on võimalik juba täpsemini küsida, kuidas on järgmise aasta eelarve raamistikus planeeritud selle värske teehoiukavaga ette nähtud maanteede rahastamine. Ja muidugi, arvestades meie arupärimise küsimuste fookust, huvitab meid eelkõige see, kuidas on järgmise aasta eelarves planeeritud uute neljarealiste maanteede projekteerimine, kavandamine, planeerimine, ehitamine. Näiteks Tallinna–Tartu maantee puhul on jutt sellest trassist, mis ulatub Mäost edasi. Pärnu ja Narva suunal täpselt samamoodi – jutt on uutest teedest. Teatavasti on olemasolevate neljarealiste, näiteks Tallinna–Tartu maantee puhul Võõbu–Mäo lõik, mis peaks valmis saama 2022–2023, rahastus paigas. Iseasi, kui hästi see on paigas, aga see on olemas. Küsimus on selles, kuidas on edasised tegevused planeeritud ja rahastatud. Neid aastaid, mis eelnevad praeguste lõikude valmimisele, tuleb kasutada selleks, et tegeleda uute neljarealiste maanteede projekteerimisega, maa planeerimisega, maanteealuse maa ostmisega ja võib-olla ka ehitusega. Ootame ministrilt nendele küsimustele suure huviga vastuseid.

#### **14:11 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Arupärijatele vastab majandus- ja taristuminister Taavi Aas, palun!

#### **14:11 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud Riigikogu liikmed! Tõepoolest olen saanud arupärimise, mille küsimused puudutasid tulevaste projektide ettevalmistamise rahastamist. Tunti muret selle üle, et rahastamist ei ole ette nähtud. Üks asi, milles me võime küll ühte meelt olla, on see, et eelarve on üle antud ja tulevaste projektide rahastamine on eelarves ka ette nähtud. Nii et me saame rahulikult tööga edasi minna.

Arupärimise küsimused puudutasid veel seda, kas edaspidi planeeritakse 2 + 1 või 2 + 2 maanteid. Ja nii nagu ma juba kirjalikult vastasin, planeeritakse 2 + 2 maanteid.

Küsimus oli ka PPP-projektide kohta. Ja vastus on selline, et hetkel on nende projektide tegemise juriidiline raamistik koostamisel.

Sellised olid lühidalt öeldes kolm mulle esitatud küsimuse liiki ja ka kolm nendele lühidalt antud vastust.

#### **14:13 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Esimesena palun, Taavi Rõivas!

#### **14:13 Taavi Rõivas**

Aitäh, hea minister! Sellist asja pole minu silmad siin Riigikogus küll varem näinud, et edastatakse terve hulk küsimusi, millele eeldatakse konkreetseid vastuseid, ja teie vaid markeerite pealiskaudselt, millest umbes võiks juttu olla nendes vastustes, mida te ei ole nõus meile edastama. Ainuke võimalus oleks tegelikult see, et loeksite detailsed vastused kõikidele konkreetsetele küsimustele siin meie ees ette. Aga ma alustan ühest konkreetsest küsimusest ja sõnastan selle selliselt. Vaatamata väga hulgalistele detsibellidele, millega sel suvel neljarealistest teedest räägiti, on praegune valitsus neljarealist teede raha eelarves tegelikult vähendanud. Ametnike sõnul on ka juba 2016. aastal eelarvesse pandud Tartu maantee Kose–Mäo lõik umbes 38 miljoni euro ulatuses seni rahastuseta. Kuidas te seda kommenteerite? Juttu neljarealistest teedest on kole palju, aga tegelikkuses olete nende rahastamist hoopis vähendanud.

#### **14:14 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Nii nagu ma alustuseks ütlesin, puudutas põhiküsimus seda, kas riigieelarves on ette nähtud vahendid tulevikus planeerimiseks ja projekteerimiseks. Ja nagu ma tõdesin, on riigieelarves need vahendid ette nähtud. Seetõttu kinnitan teile, et konkreetne vastus arupärimisele sisaldub tegelikult riigieelarves. Nüüd, mis puudutab vahendeid teede väljaehitamiseks, siis ütlen veel kord, et kõigepealt teeme selgeks, kas need teed on võimalik välja ehitada PPP-projektide raames. Ma väga loodan, et see niimoodi on, kõik märgid viitavad, et see niimoodi on. Aga vähendatud ei ole küll midagi. Tegelikult need 29 miljonit, millest te rääkisite – me eeldame, et see raha tuleb tulemusreservist.

#### **14:15 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Jaak Juske, palun!

#### **14:15 Jaak Juske**

Austatud esimees! Hea ettekandja! Ma saan aru, et te olete Tallinna Linnavolikogus harjunud opositsiooni arupärimistele niisuguse ülbe stiiliga vastama või, ütleme siis täpsemini, mitte vastama. Võiksite nüüd harjuda ära uue rolliga. Riigikogu puldis, kus te suhtlete kogu Eesti rahvaga, tuleks vastused ikka põhjalikult ette lugeda. Aga minu küsimus puudutab teie ametit Tallinna linnapeana, kui te omal ajal taotlesite korduvalt raha, et riik aitaks kaasfinantseerida Peterburi tee remonti. Nüüd olete te ise majandusminister. Millal see raha siis Tallinna linnale tuleb?

#### **14:16 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Teil on väga hea küsimus, tõesti suurepärane. Näeksin väga hea meelega, et selle tee remont saaks lähiajal tehtud. Võin kinnitada, et järgmisel aastal alustatakse Vao ristmiku rekonstrueerimist ja siis saame juba edasi vaadata.

#### **14:17 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Aivar Sõerd, palun!

#### **14:17 Aivar Sõerd**

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Majandusministeeriumi esindaja on ERR-ile öelnud, et majandusministeeriumile on pandud ülesanne esitada novembriks riigiteede teehoiukava, milles kajastuvad ka kõikide põhisuundade 2 + 2 lõikude arendustegevused. Nüüd on see teehoiukava valmis saanud ja ka riigieelarve on olemas. Palun kirjeldage, millised arendustegevused on järgmisel aastal teehoiukavas ette nähtud uute 2 + 2 teelõikude arendamiseks nii Tallinna–Tartu, Pärnu kui ka Narva suunal. Ja öelge konkreetsemalt, kui palju raha on ette nähtud planeeringuteks, kui palju maade soetamiseks ja kui palju projekteerimiseks ning milline on kogusumma.

#### **14:18 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Järgmisel neljal aastal, see on siis 2020–2023, on plaan selline. Aga kõigepealt ma täpsustaksin seda, et meil oli teehoiukava töökoosolek ja Maanteeamet sai ülesandeks teehoiukava täiustada, täpsustada. Seda täpsustatud varianti ei ole mina isiklikult veel näinud, nii et öelda, et teehoiukava on kindlasti valmis, on natukene ennatlik. Aga nüüd sellest, mis puudutab 2 + 2 teelõikude ehitamist järgmisel neljal aastal. Kõigepealt, Tallinna–Narva maantee Vao sõlm on plaanitud aastasse 2021. Järgmisel aastal lõpeb Aaspere–Haljala 2 + 2 lõigu ehitus. Aastatel 2020–2022 toimub Kose–Ardu–Võõbu–Mäo 2 + 2 lõigu ehitus. Aastaks 2021 on ette nähtud Sauga–Pärnu tee ehitus ja aastateks 2021–2023 Pärnu–Uulu lõigu ehitus. Tallinna ringteel asuva Veneküla sõlme ehitus lõpetatakse aastal 2020 ja ka Luige–Juuliku ehitus lõpetatakse aastal 2020. Kanama–Keila ehitus on planeeritud aastatesse 2020–2022. Nagu ma ütlesin, selgub lähiajal, kas saame teha PPP-projekte. Ja nagu eelarves on kirjas, on järgmiseks aastaks ette nähtud 4 miljonit eurot, et neid võimalikke järgmisi teelõike ette valmistada. See hõlmab siis eelkõige – juhul, kui rahastamine tuleb PPP-projektide kaudu – eelprojekte ja maantee maade omandamist.

#### **14:20 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Heljo Pikhof, palun!

#### **14:20 Heljo Pikhof**

Aitäh, austatud minister! Selles arupärimises on üks konkreetne küsimus. Kas 11. septembri infotunnis teie nimetatud Mäeküla ümbersõidu ja Põltsamaa ümbersõidu tänaseks juba valminud projektid on 2 + 1 või 2 + 2 maanteed? Mitu kilomeetrit 2 + 1 maanteed ja mitu kilomeetrit 2 + 2 maanteed Tallinnast Tartu suunal lähima nelja aasta jooksul valmib?

#### **14:20 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Nii nagu ma kirjalikult vastasin, ei ole nende lõikude projekteerimist hetkel veel alustatud. Kui neid hakatakse projekteerima, siis projekteeritakse need 2 + 2 maanteedena. Mitu kilomeetrit ehitatakse? Kindlalt oskan ma vastata järgmise aasta kohta, kui valmib Võõbu–Mäo lõik, ca 16–17 kilomeetrit. Kas ja mis mahus toimuvad ülejäänud ehitustööd, see – kordan veel kord – sõltub sellest, kas kasutatakse PPP-varianti või seda ei kasutata.

#### **14:21 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Urmas Kruuse, palun!

#### **14:21 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Teie tänased vastused on pehmelt öeldes väga informatiivsed, eriti arvestades seda, et arupärijad ei ole esitanud mitte üht küsimust, vaid on esitanud lausa seitse küsimust. Aga teie vastus on sama napp, nagu andsite minu kirjalikule küsimusele. Kui räägime teedeehitusest, siis kindlasti on selle osad ka erinevad sõlmed, kaasa arvatud ringteed. Minu konkreetne huvi on olnud Tartu Riia ring. Nüüd saan ma teie käest avalikult uuesti küsida seda, millele te ei ole kirjalikult vastanud. Kas peab paika, et selle ringristmiku ehituse algus on 2020. aastast edasi lükatud? Miks ja kelle otsusega on ehitus edasi lükatud? Teie vastusest ei selgunud vastust ühelegi minu esitatud küsimusele. Kas te olete nüüd saanud asjaolusid täpsustada? Olete võimeline mulle täna siin vastama?

#### **14:22 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Tõepoolest, selle teelõigu ehitus on teehoiukavas edasi lükatud. Ja selle teelõigu ehituse edasilükkamise põhjus on väga lihtne: seda teelõiku ei olnud eelarvestrateegias mainitud. Ta oli teehoiukavas, aga mitte eelarvestrateegias. Ja tänaseks on see tõesti edasi lükatud, kui ma ei eksi, siis aastasse 2024.

#### **14:23 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Kristen Michal andis käega märku. Kas on protseduuriline küsimus? Palun!

**14:23 Kristen Michal**

Hea juhataja! Mul on protseduuriline küsimus. Esineja, minister Taavi Aas, väitis, et ta on nendele küsimustele kirjalikult vastanud. Kust saaks lihtne Riigikogu liige või avalikkus nende kirjalike vastustega tutvuda? Kus need olla võiks, kui minister väidab, et ta on kirjalikult vastanud?

**14:23 Esimees Henn Pöllumaas**

Aitäh! Ma ei oska sellele vastata, aga Urmas Kruuse küsimusest sain ma aru nii, et temal on kirjalikud vastused olemas. Urmas Kruuse, palun!

**14:24 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Mina küsisin ministri käest konkreetselt ainult Tartu ringristmiku ehk Riia ringi kohta, ülejäänud teemade kohta ei ole mina küsinud. Nii et ma ei saa kaasa rääkida nendes võimalikes teistes küsimustes, mille on esitanud teised Riigikogu liikmed.

**14:24 Esimees Henn Pöllumaas**

Aitäh! Taavi Rõivas, palun, protseduuriline küsimus!

**14:24 Taavi Rõivas**

Aitäh! Hea juhataja, ehk te siis täpsustaksite nii Riigikogule, ministrile kui ka Eesti avalikkusele, et arupärimisele vastamine on suuline formaat, mille korral me ei saagi ministrile ette heita, et ta kirjalikke vastuseid ei ole saatnud. Aga fakt on ka see, et kirjalikke vastuseid me temalt saanud ei ole. Seetõttu on täiesti kohatu, et minister viitab pidevalt mingitele kirjalikele vastustele, mida pole ei saadetud ega ka saadud. Kas te võiksite palun ministrile edasi öelda, et ta peaks kõigile seitsmele küsimusele vastama konkreetselt nii, nagu formaat ette näeb?

**14:25 Esimees Henn Pöllumaas**

Aitäh! Ma usun, et minister kuulis seda ka ise ja ma ei pea seda edasi ütlema. Läheme tagasi küsimuste juurde. Mart Vörklaev, palun!

**14:25 Mart Vörklaev**

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Endise Tallinna linnapeana olete kindlasti kursis, kui oluline on väikese ringtee rajamine nii Tallinna jaoks kui ka piirnevate omavalitsuste jaoks. Minu küsimus on järgmine: milline on tänase valitsuse ja teie isiklik seisukoht Tallinna väikese ringtee rajamise vajaduse osas ning kas ja millal nähakse ette selle ehituseks vajalikud rahalised vahendid? Paar küsimust tagasi puudutasite ka teehoiukava n-ö projekti, mida olete töökoosolekul arutanud. Kas väikese ringtee rajamine on samuti selles projektis kirjas?

**14:25 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Toetan jätkuvalt Tallinna väikese ringtee ehitust, pean seda väga oluliseks objektiks. Teehoiukavas on väikest ringteed mainitud, praeguste plaanide järgi saavad tööd alguse tõenäoliselt aastal 2024. Mis puudutab seda diskussiooni, kui palju ma vastasin küsimustele, siis tõepoolest, siin oli seitse küsimust, aga ma võtsin nad oma arust päris täpselt kokku. Kolm esimest küsimust puudutasid seda, kas riigieelarves on olemas raha teede edasiseks projekteerimiseks, ja nagu ma ütlesin, on riigieelarves see raha olemas. Selles olete te kõik juba veenduda saanud, sest riigieelarve on esitatud. Neljas küsimus puudutas Mäeküla ümbersõitu: kas see tuleb 2 + 1 või 2 + 2 maantee? Ja nii, nagu ma ütlesin, projekteeritakse edaspidi kõik teed 2 + 2 maanteedena. Siis olid veel küsimused, mis puudutasid võimalikke PPP-projekte teedeehituses. Ja nii, nagu ma ütlesin, on PPP-projektide juriidiline alus hetkel väljatöötamisel. Selle kohta lihtsalt ei saagi hetkel täpsemalt vastata.

**14:27 Esimees Henn Pöllumaas**

Aitäh! Maris Lauri, palun!

**14:27 Maris Lauri**

Aitäh! Härra minister! Ma saan aru, et te olete Riigikogus arupärimistele vastamisel kogenematu. Ma teen teile ettepaneku: võtke see arupärimine ja lugege küsimused ükshaaval ette. Lugege ette esimene küsimus ja vastake, teine küsimus ja vastake. Täpselt nii käibki Riigikogus suulisele arupärimisele vastamine. Minu palve on, et vastaksite küsimustele täpselt nii, nagu ma praegu teile kirjeldasin.

#### **14:28 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Esimene küsimus: "Mis kaalutlustel lükkas valitsus tagasi Maanteeameti taotluse eraldada riigieelarvest igal järgmisel aastal 5 miljonit eurot, selleks et planeerida ja projekteerida uusi neljarealisi maanteid ning osta maid kolme põhimaantee neljarealiseks ehitamisel?" Vastus. Kevadel otsustas valitsuskabinet kiita heaks nii riigi eelarvestrateegia aastateks 2020–2023 kui ka 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu riigiülese koondpuudujäägiga. Samuti otsustati eri kulude kokkuhoiu ja võimalike lisakuludega seotud otsuste juurde tagasi tulla sügise eelarveprotsessi käigus, pärast seda kui Rahandusministeerium on esitanud suvise majandusprognoosi. Valitsuskabineti 19. septembri otsuse ning Vabariigi Valitsuse 24. septembril heakskiidetud ja Riigikogule esitatud 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu kohaselt eraldatakse põhimaanteede neljarealiseks ehitamise projekteerimiseks ja maade ostmiseks järgmisel aastal 4 miljonit eurot.

Teine küsimus: "Maanteeameti peadirektor on teada andnud, et kehtiva teehoiukava järgi kukuvad teede investeeringud aastatel 2023–2024 olematuks. Kas aktsepteerite sellist olukorda ja teede investeeringute kehva seisu või on valitsusel valmisolek järgmise aasta riigieelarves seda suunda muuta?" Vastus. Riigi investeerimisvõimalused selguvad riigi eelarvestrateegia ja aastaeelarvete koostamise käigus. Hetkel on koostamisel uus teehoiukava, milles kajastuvad nii 2020.–2023. aasta RES-i kui ka 2020. aasta riigieelarve kohta tehtud valitsuse otsused. Muu hulgas suurendatakse projektide ettevalmistamise mahtu 4 miljoni euro võrra ning kruusateedele katete ehitamise mahtu 10 miljoni euro võrra. Siinkohal tuleb märkida, et kehtiv riigi eelarvestrateegia ei sisalda Euroopa Liidu 2021. aastal algava eelarveperioodi vahendeid, kuna läbirääkimised Euroopa Liidu institutsioonidega alles käivad. Kehtiv teehoiukava aastateks 2018–2022 on koostatud 2018. aasta sügisel, tuginedes 2019.–2022. aasta riigi eelarvestrateegiale ja 2019. aasta eelarvele. Teehoiukava sisaldab muu hulgas riigiteede indikatiivset rahastamisvajadust aastateks 2023–2027. Indikatsioon annab võimaluse vahendeid aastate lõikes paremini planeerida ning sõltuvalt riigi võimalustest teostada projekte varem, neid edasi lükata või otsida teisi rahastamisvõimalusi. Lisaks on analüüsimisel suuremate tee-ehitusprojektide teostamise võimalused averuse ehk era- ja avaliku sektori koostöö raames.

Kolmas küsimus: "Kas järgmise aasta riigieelarve kava koostamisel on valitsusel valmisolek Maanteeameti taotlus uuesti üle vaadata? Kui on, siis millised summad kavandatakse järgmise aasta riigieelarvesse Tallinna–Tartu maantee ning ülejäänud põhimaanteede uute neljarealiste lõikude planeeringuteks, projekteerimiseks ja maade ostmiseks?" Vastus. Valitsuskabineti 19. septembri otsuse ning Vabariigi Valitsuse 24. septembril heakskiidetud ja Riigikogule esitatud 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu kohaselt eraldatakse põhimaanteede neljarealiseks ehitamise projekteerimiseks ja maade ostmiseks järgmisel aastal 4 miljonit eurot.

Neljas küsimus: "Kas 11. septembri infotunnis Teie poolt nimetatud Mäeküla ümbersõidu ja Põltsamaa ümbersõidu tänaseks juba valminud projektid on 2 + 1 või 2 + 2 maanteed?" Vastus. Järva maavanema 31. novembri 2012 korraldusega number 423 kehtestatud Tallinna–Tartu–Võru–Luhamaa maantee teemaplaneeringus on Mäeküla ja Põltsamaa ümbersõiduteed kavandatud 2 + 2 maanteena. Mäeküla ja Põltsamaa ümbersõidu projekteerimisega ei ole veel alustatud, kuna objektid ei ole riigiteede teehoiukavas kinnitatud. Maanteeametil ja Põltsamaa vallal on käimas läbirääkimised Põltsamaa ümbersõidutee projekti ettevalmistamiseks ja piirkonna teede omandiga seotud küsimuste asjus. Mäeküla möödaskõidu- ja Põltsamaa ümbersõidutee ristlõike põhimõtteline lahendus otsustatakse uues, 2021.–2030. aasta teehoiukavas.

Viies küsimus: "Kas võimaliku avaliku ja erasektori koostöö vormis teede ehitamise kava puhul jääb erasektorile ehitusrisk koos projekteerimisega või jääb projekti koostamise kohustus igal juhul riigile?" Vastus. Täpsem raamistik ehitusprojekti teostamiseks avaliku ja erasektori koostööna on koostamisel. Averuse raames on peale finantseerimise kavas hankida ka põhiprojekti koostamine, teelõigu ehitamine ja selle hooldamine kuni teelõigu elukaare lõpuni. Enne averuse raames hankelepingu sõlmimist on mõistlik, et oleksid valmis eelprojekt ja keskkonnamõju hinnangud ning vajalikud maad oleksid võõrandatud.

Kuues küsimus: "Euroopa Kontrollikoda koostas 2018. aastal aruande "Avaliku ja erasektori partnerlus EL-is: palju puudusi ja vähe kasu". Kas olete selle aruandega tutvunud?" Ja seitsmes küsimus: "Euroopa Kontrollikoja poolt auditeeritud avaliku ja erasektori koostöös ellu viidud projektide puhul esines märkimisväärsed viivitusi projektide valmimisel ja kavandatud suuremaid kulusid, ilmnes ebapiisava konkurentsi risk ning pika kestvusega lepingute sobimatus tehnoloogia kiire arenguga. Kas Teie hinnangul võivad Euroopa Kontrollikoja eriaruandes toodud ebasoovitavad riskid avaliku ja erasektori partnerluse projektide puhul esile tulla ka Eestis?" Ja vastus. Oleme Euroopa Kontrollikoja auditiga tutvunud ja kindlasti arvestame averusprojektide ettevalmistamisel auditis esitatud tähelepanekuid ja riske. Rahandusministeeriumis on hakatud välja töötama ka averuse rakendamiseks vajalikke põhimõtteid ja juhiseid, et muu hulgas vältida auditis nimetatud riskide realiseerumist Eestis.

#### **14:34 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Küsimus on Annely Akkermannil. Palun!

#### **14:34 Annely Akkermann**

Suur tänu! Suur tänu, härra minister! Ma arvan, et nüüd said esitatud küsimustest ülevaate ka need saalisviibijad, kes sellele arupärimisele alla ei kirjutanud. Suur tänu, et selle uuesti üle käisite! Minu küsimus puudutab laiemalt seda, et täna oli majanduskomisjonis teemaks raudteevõrgu elektrifitseerimine. Rail Balticust on viimasel ajal olnud väga vähe juttu, aga on teada, et see võtab tohutult ehitusressurssi. Me teame, et 2 + 2 teelõigu puhul maksab kilomeeter 4–5 miljonit eurot. Aga kas on kalkuleeritud, kas kõigi nende suuremahuliste investeeringute jaoks jätkub maavarasid ning kas ettevõtted on võimelised ehitama ja oma tööd garanteerima?

#### **14:35 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Teil on tõesti väga hea küsimus. Kõigepealt, kui alustada maavaradest, siis kahtlemata tuleb teha päris palju tööd, et meil oleks võimalik objektidele võimalikult lähedalt maavarasid hankida. See pole sugugi mitte lihtne, vaid see on päris keeruline protsess. Vabariigi Valitsus arutab praegu võimalusi, kuidas sellega edasi minna. Kõige suuremad raskused – mitte küll täna, aga mõne aasta pärast – võivad ilmned justnimelt Harjumaal.

Mis puudutab ettevõtete võimekust kõikide teeobjektide ehitamisega toime tulla, siis tõesti tuleb põhjalikult läbi mõelda ka see, mis aastal ja kui palju me suudame ehitada. Aga tegemist on ikkagi rahvusvaheliste hangetega. Nii et ma väga loodan, et kui ehitusotsused ära tehakse, siis on ehitajad valmis neid objekte ka rajama. Siinjuures ei saa kindlasti märkimata jätta seda, et meie neljarealistest teedest on juba nii pikalt räägitud, et minu arvates on viimane aeg need lõpuks valmis ehitada.

#### **14:36 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Katri Raik.

#### **14:36 Katri Raik**

Lugupeetud minister! Täna ei tugine ma oma küsimuses mitte ainult ajalehele Põhjarannik – eelmine kord ei pidanud te seda piisavalt usaldusväärseks allikaks –, vaid seekord on Põhjarannikut tsiteerinud ka ajaleht Pealinn. Ilmest on see usaldusväärsem. 2018. aasta märtsis ütles teie eelkäija Kadri Simson, et Jõhvi ja Narva vahel valmib neljarealine maantee orienteeruvalt 2025. aastaks. Ma saan aru, et praegu on olemas teemaplaneering, samas aktiivset projekteerimistööd selle teelõiguga seoses ei toimu. Milline on teie vaade? Mis saab edasi väga oodatud plaanist, ehitada Jõhvi–Narva maantee neljarealiseks?

#### **14:37 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Oskan teile vastata seda, mis on kirjas teehoiukavas. Nagu ma ütlesin, on Tallinna–Narva maantee tööd planeeritud. Haljala lõik valmib järgmisel aastal. Sealt edasi tulevad Maardu–Jägala aastatel 2024–2025, Loxsa eritasandiline ristmik 2029–2030, Põdruse eritasandiline ristmik 2029–2030, Sõmeru eritasandiline ristmik 2029–2030, Jõhvi–Toila ristmikud 2026, 2027 ja 2028, Toila ristmikust Sillamäeni 2030, Sillamäest Narvani 2028–2030. Ja Sillamäel on plaanis veel üks võimalik ristmik aastaks 2024. See on perspektiiv, mida me näeme. Ütlen veel kord, et selleks, et need objektid saaksid kiiremini

valmis, ei näe mina tegelikult teist võimalust, kui kasutada ikkagi PPP-projekte. Seda sellepärast, et me kõik teame, milline on riigieelarve tasakaalu reegel. Ja see reegel võimaldab meil küll laenu võtta – meie laenukoormus on väga väike –, aga paraku ei saa me seda laenu kasutada.

#### **14:39 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Hanno Pevkur, palun!

#### **14:39 Hanno Pevkur**

Aitäh! Härra minister! Teil on tulnud nüüd kuidagi selgitada, mis selle teedehoiuga on juhtunud. Aga mina saan aru nii, et te lihtsalt võtsite teedehoiult kümneid miljoneid vähemaks – ma ei tea, kas 29 miljonit või 38 miljonit või kui palju te vähemaks võtsite – ja teil on tekkinud helesinine unistus, et Euroopa Liidu struktuurifondide tulemusreservi abil on võimalik olukorda kuidagi tasandada, sealt on võimalik raha juurde saada. Ma küsin, millel põhineb teie helesinine unistus, et Euroopa Komisjon annab loa tulemusreservi just teede jaoks kasutada. Ja milline on teie vastus kõikidele Lõuna-Eesti elanikele juhul, kui te seda heakskiitu ei saa ja teedehoiukava puudujääk neljarealiste maantee ehitamisel on tõepoolest 30 või 40 miljonit?

#### **14:40 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Ma jään endiselt optimistlikuks, et selles ulatuses on võimalik kaasfinantseerimist või Euroopa Liidu poolset finantseerimist saada. Ma arvan, et meie Rahandusministeeriumis töötavad piisavalt pädevad ametnikud, kes suudavad olukorda hinnata ja kes suutsid ka kinnitada, et selles summas, selles ulatuses on finantseerimine võimalik. Ma usaldan neid täiesti. Ma ei näe esimese hooga põhjust hakata siinkohal otsima plaan B-d, et mis saab, kui ei saa. Ma arvan, et saab.

#### **14:41 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Kristina Šmigun-Vähi, palun!

#### **14:41 Kristina Šmigun-Vähi**

Jaa, aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Jätkan oma pinginaabri härra Vörklaeva küsimust. See on tegelikult suurepärane, et te endiselt toetate Tallinna väikese ringtee ehitamist. Küsimus on aga selline. Te ütlesite, et ringtee saab ehitatud aastaks 2024. Kui suur on summa, mis selle projekti valmis saamiseks kulub? Ja kas idee on selline, et projekt valmib ühe aasta jooksul ja ulatub Lasnamäelt kuni Viljandi maanteeeni? Kas see saab ühekorraga valmis?

#### **14:42 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Ma ütlesin – võib-olla siis mitte päris selgelt –, et seda projekti alustatakse aastal 2024. Tegemist on suure projektiga ja teehoiukava näeb selle ehitamise ajaks ette aastad 2024–2028. Projekti maksumust on täna veel vara hinnata. Kõigepealt on vaja otsustada, kas minnakse lennuraja alt läbi. Lennuraja alt läbimine eeldab päris suurt tööd. Kuna tegemist on märja pinnasega, tuleb sinna ehitada pumplad, mis on iseenesest juba kallis. Teiseks on ka nende pumplate eksploatatsioon kallis. Alternatiiv on ehitada tee ümber lennujaama. Nii et kõigepealt tuleb kokku leppida selles, milline on trass, ja alles siis saame hakata hindama objekti maksumust. Nii palju kui mina tean, Tallinna kommunaalamet juba tegeleb sellega, et leida optimaalne trass. (Saalist kommenteeritakse.) Siin on indikatiivsed summad.

#### **14:43 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Järgmisena palun Urve Tiidus!

#### **14:43 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma jätkan küsimusega teedeehituse kohta seoses avaliku ja erasektori koostööga. Te olete täna siin puldis paar korda maininud, et praegu käib juriidiliste aluste väljatöötamine PPP-projektide teostamiseks. Kas te võite palun öelda, mis ajal need valmivad? Teiseks, mis on peamised vaidluskohad? Ja tegelikult on mul ka üks uudishimuküsimus: kas Eestis leidub selliseid partnereid, kes oleksid valmis sellistes projektides osalema?

#### **14:43 Majandus- ja taristuminister Taavi Aas**

Aitäh! Kõigepealt, kindlasti on eraettevõtetel selle vastu huvi. Aga nagu ma ütlesin, saab tegemist olema rahvusvahelise hankega, nii et ma ei välista sugugi, et nendel hangetel osaleb ka rahvusvahelisi kontserne. Tõsi, kindlasti kasutavad nad allhanke korras suures osas ikkagi Eesti ettevõtteid. Aga kes, juhul kui tõesti minnakse selle PPP-variandi peale, on need, kes osalevad, seda on täna veel raske öelda. Nüüd ajast, millal Rahandusministeerium pidi regulatsioonide alustega välja tulema. See peaks minu teada olema – ma ütlen praegu mälu järgi, vabandust, kui eksin – veel selle aasta jooksul. Siis saadakse need põhialused. Dokumentide väljatöötamine võtab kindlasti rohkem aega, aga esimene samm on kindlaks teha, kas neid projekte sellisel kujul, nagu me tahame neid ellu viia, on võimalik ellu viia.

#### **14:45 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh, lugupeetud minister! Rohkem küsimusi teile ei ole. Järgmisena avan läbirääkimised. Esimesena saab sõna arupärijate esindaja ja seejärel kõik teised Riigikogu liikmed, kes soovivad arvamust avaldada, samuti fraktsioonide ja komisjonide esindajad. Paluks siia kõigepealt Aivar Sõerd!

#### **14:45 Aivar Sõerd**

Aitäh, austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Austatud minister! Tänane arupärimine ja vastuste kuulamine on väga ilmekas näide sellest, kui keeruline ja lausa võimatu on saada praeguselt valitsuselt informatsiooni konkreetsete tegevuste kohta. Jah, on tehtud suuri sõnu, kuidas neljarealist maanteed lähiajal valmis ehitatakse. On tehtud suurejoonelised deklaratsioonid, võimuliidu kokkulepped. Aga kui me küsime konkreetsete tegevuste kohta ja selle kohta, kuidas need tegevused on rahaga kaetud – eelkõige puudutab see järgmise aasta eelarvet, mille kohta on dokument olemas –, siis me vastuseid ei kuule.

Selle kohta, et teedeehitus ei ole praegusele võimuliidule mitte mingisugune prioriteet, tuli indikatsioon juba kevadel riigi eelarvestrateegia koostamise ajal. Ma tsiteeriksin Maanteeameti juhi ERR-ile antud kommentaari, milles ta ütleb, et kevadel, kui valitsuse tegevusprogrammi sai kirja kolme põhimaantee kiirendatud korras neljarajaliseks ehitamine, küsisid nad eelarvestrateegias igaks aastaks 5 miljonit eurot. Maanteeameti peadirektor oli seisukohal, et 35 miljonit võiks olla see summa, mis kulub planeeringute tegemiseks, projekteerimiseks jne. Reporter ütleb siis, et praegu on teil eelarvestrateegias 3 miljonit eurot. Maanteeameti peadirektor vastab, et seda väidet kuulis ta ministri suust. Maanteeameti lisataotlust kevadel ei rahuldatud ja nad said null eurot.

Vahepeal on muidugi aega mööda läinud ja riigieelarve on siin. Aga endiselt ei näe me selles tegevusi, mis puudutaks uute maanteede kavandamist, eelkõige Tallinna–Tartu maantee puhul Mäost edasi oleval lõigul ja ka Pärnu ja Narva suunal. Minister luges siin ette teehoiukavas kirjeldatud visiooni Tallinna–Narva suunal kuni aastani 2030 kavandatud viaduktide, ülesõitude ja ümbersõitude kohta. Aga need on ju rahalise katteta. Meie küsisime konkreetselt järgmise aasta eelarve numbrite kohta, nende tegevuste rahastamise kohta ja nüüd siis juba uue teehoiukava raames. Kui küsiti konkreetselt, mitu kilomeetrit seda uut Tallinna–Tartu maanteed Mäost edasi oleval lõigul valmib, siis vastust ei saadud. Null kilomeetrit. Teiste põhisuundade kohta luges minister siin ette Vao sõlme, Aaspere–Haljala, Kose–Võõbu–Mäo ehk need projektid või need lõigud, mille on juba varasemad valitsused ette valmistanud ja mis on n-ö olemasolevate projektide jätkuprojektid. Aga meie küsisime uute lõikude kohta.

See 4 miljonit, millest minister rääkis ja mis on järgmise aasta eelarves projektirahana ette nähtud – kuhu see läheb? See on täiesti teadmata. On kolm põhisuunda. Muuseas, 4 miljoni eest ei saa ehitada isegi mitte 1 km neljarealist maanteed. Me ei räägi praegu muidugi ehitamisest, me räägime projekteerimisest, maade planeerimisest, maade ostmisest. Selleks on vaja kümneid miljoneid, mitte 4 miljonit, millest minister rääkis. Sel ajal kui olemasolevad lõigud, sh Tallinna–Tartu maantee Võõbust kuni Mäoni, valmivad – aastad 2020, 2021, 2022 –, tuleb teha ettevalmistustöid, aga raha selleks on ilmselgelt ebapiisavalt. Olematu summa! Muuseas, lõpetuseks ütlen ma seda, et ... Lisaaega paluks!

#### **14:50 Esimees Henn Põlluaas**

Kolm minutit lisaaega, palun!

#### **14:50 Aivar Sõerd**

Lõpetuseks ütlen ma seda, et teede raha väheneb järgmise aasta eelarves 14 miljoni euro võrra. Nii et teed ei ole sellele võimuliidule mitte mingisugune prioriteet. Tehakse ainult tühje sõnu, räägitakse averusest, aga kui vaatame konkreetseid tegevuskavasid, vaatame, kui suur on rahastust, siis sealt paistavad välja olematud tegevused ja olematud summad.

#### **14:51 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Järgmisena palun Urmas Kruuse! Kõigil sõnavõtjatel on aega 5 + 3 minutit. Palun!

#### **14:51 Urmas Kruuse**

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Ma pean tunnistama, et te olite täna mõnes elemendis parem, kui mu kirjalikule küsimusele vastates, sest ma sain poole rohkem teada selle kohta, mis puudutab Riia ringi kajastamist teehoiukavas, aga mitte eelarvestrateegias. Mis mind muretsema paneb, on see, et tegemist on vabariigi kõige ohtlikuma ristmikuga. See asub küll Lõuna-Eestis, Tallinnast kaugel, aga pole sugugi vähem oluline kui ümber Tallinna asuvad ristmikud. Mind paneb hämmastama see, et kuigi kohaliku omavalitsuse ehk Tartu linnaga on sõlmitud teatud koostöömemorandum, et linn omandaks maid ja oleks 2020. aastaks ehituseks valmis, siis tegelikult see raha ühel hetkel nagu haihtub. Minu küsimus teile oli ja on ka siinsamas puldis järgmine: kes selle projekti eelarvestrateegiast välja võttis ja millal seda tehti? Selle küsimusega soovin teada saada, miks niimoodi ümber otsustati, kui koostöö Maanteeameti ja kohaliku omavalitsuse ehk Tartu linnaga oli ajalises dimensioonis väga selgelt planeeritud.

Ja tegelikult, kuna tegemist oli eelarvekärbete ehk kuludega – miljard on ära kulutatud ja pandud teistele objektidele –, siis oleks mõistlik ja aus ka Lõuna-Eesti inimestele öelda, et nende ohtliku ristmiku ümberehitus lükkub aastasse 2024, nagu te puldist ütlesite. See on viis aastat, päris pikk aeg. Vaatame seda kahju, mida need rohkem kui sada õnnetust aastas tekitavad – see ei ole kindlasti väike arv. Ja kui me korrutame selle nelja või viie aastaga, siis need numbrid on ju tegelikult veelgi suuremad. Seetõttu on mul väga kurb kuulda, et tänane valitsus ei pea lõunaeestlaste ohutut liiklemist miskiks ega suuda seda objekti välja ehitada ja on vahetanud selle ma ei tea, mille vastu. Ma väga soovin, et vaataksite need otsused kibekiiresti üle ja leiaksite selle võimaluse.

#### **14:53 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Taavi Rõivas, palun!

#### **14:54 Taavi Rõivas**

Aitäh! Head kolleegid! Suvi otsa kuulsime valitsuse liikmetelt järjepanu seda, et sündinud on suur avastus ehk unistus ehitada PPP abil valmis neljarajalised maanteed. Arutasime pikalt, kas PPP intress on liiga kõrge või piisavalt madal, kas enne peaks ehitama Tartu suunal või Pärnu suunal, kas PPP läheb tasakaaluarvestusse või mitte. Ja nagu minister Aas täna kinnitas, tuleb arutada sedagi, kas tuleb ka rahvusvahelisi tegijaid või viiakse need PPP-projektid ellu helesiniste unistuste taustal – mis valitsuse liikmetele suvel külla tulid –, kasutades meie kohalikku tööjõudu. Kui vaatame nüüd otsa tegelikele faktidele, siis oh üllatust, kogu selle PPP jaoks eelarves raha pole. Ma väidaks isegi veel julgemalt: selle valitsuse ametisoleku ajal pole lootustki, et neljarealisteks ehitataks kas või üks meeter teid, mis poleks juba varasematel valitsustel plaanis olnud.

Kui vaatame veel kord faktidele otsa, siis saime täna teada, et Tallinna–Tartu maantee Kose–Mäo lõigu puhul, millele valitsus juba 2016. aasta kevadel eraldas RES-is vajalikud vahendid, on eraldatud raha vähemaks võetud, suurusjärgus 30 miljoni euro võrra. Selle asemel on meil nüüd unistus, lootus või eeldus, et seda raha saab Euroopa Liidu tulemusfondist. Mis juhtub siis, kui sealt raha ei saa, jäi täna vastuseta. Aga fakt on see, et varem eraldatud raha on umbes 30 miljoni jagu vähemaks võetud.

Teiseks saime teada, et enamik ülejäänud olulisi projekte, mille kohta siin küsiti – kolleeg Katri Raik küsis idasuunaliste projektide kohta, kolleeg Kristina Šmigun-Vähi küsis Tallinna ringtee kohta –, on lükatud edasi aastasse 2024 ja kaugemalegi. Mida see siis tähendab? Tõlgime: aasta 2024 on mugava kokkusattumusega – iseasi, kas me kokkusattumustesse usume – just nimelt see aasta, mis järgneb praegusele RES-ile, ehk just see aeg, milleks tegelikult veel rahalist katet ei ole. Millegipärast ütleb mu vaist, et sellega läheb samamoodi nagu Linnahalliga, mis on alati just nimelt ülejärgmise aasta eelarves. Vaat järgmisel aastal ei jõua, aga lükkame ülejärgmisesse. Ja kui kätte jõuab see ülejärgmine, siis tuleb

ju järgmine ülejäämine, kuhu selle saab mugavasti eest lükata. Nii et polegi muud, kui ainult grafitit sinna joonistada ja seda grafitit puhastada. Ei ole kivigi Linnahallis tõstetud ja samamoodi ei ole meetritki uut teed ehitamisel, sest raha lihtsalt ei ole.

Kolmas fakt, mis on samuti väga oluline üle rõhutada, on see, mida kolleeg Aivar Sõerd ütles, et kõigi nende rohkete detsibellide juures, kogu selle PPP-jutu juures, kõigi nende neljarealisteks ehitatavate teede juures, olukorras, kus eelarve väga kiiresti kasvab, on üks eelarverida – ja see on teede investeeringud –, mis tegelikult hoopis väheneb, suurusjärgus 14 miljoni võrra. See näitab väga ilmekalt, millised on valitsuse tegelikud prioriteedid.

Head kolleegid ja hea Eesti avalikkus! Kogu see jutt, mida meile suvel räägiti PPP-st ja unistustest, uutest maanteedest, oli täielik jama, sest riigieelarves pole sellele õrnagi katet. Vastupidi, eelarveridasid on oluliste tee-ehitusobjektide lõikes hoopis vähendatud.

#### **14:57 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Kas minister Aas soovib veel sõna võtta? Ei soovi. Aitäh! Lõpetan esimese päevakorrapunkti käsitlemise. Sõnavõtusoove rohkem ei ole.

---

## **2. 15:58 Vaba mikrofoni**

#### **14:58 Esimees Henn Põlluaas**

Kõigil soovijatel on võimalus peale haamrilööki registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Ruuben Kaalep, palun!

#### **14:58 Ruuben Kaalep**

Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Hea Eesti rahvas! Ülehomme toimub siin saalis hääletus Eesti sõdurite Mali missioonil osalemise jätkamise üle. Sellega seoses tahaksin ma veidi meenutada Mali riigis käimasoleva konflikti olemust ja võib-olla ka valgustada neid, kes ei ole jõudnud sellesse teemasse põhjalikumalt süveneda.

Mali riik loodi 1960. aastal. Sellest ajast alates on Mali poliitikas läbivalt domineerinud lõunapoolsed mande hõimud. Samal ajal on Mali hõivanud tohutud kõrbealad riigi põhjaosas, kus elavad hoopis teised põlisrahvad, kellest tuntumad on berberite hulka kuuluvad tuareegid. Tuareegid on tõeline põlisrahvas, kes on oma ajaloolisel asualal elanud ligi 10 000 aastat. Seega võiksime neid kutsuda ka Sahara soomeugrilasteks. Tuareegid on alati pidanud vabadust ülimaks õnneks ja juba kaks aastat pärast Mali riigi loomist algas nende võitlus iseseisvuse eest. Viimaste aastate suurim tuareegi ülestõus algas 2012. aastal, kui kuulutati välja iseseisev Azawadi riik. Toona pakkusid Mali režiimile ja koloniaalriikide tõmmatud ebaloosulike riigipiiride säilimisele sõjalist toetust Prantsusmaa ja USA, põhjendades seda islamistlike rühmituste levikuga Saheli regioonis. Tegelikult on islamismi levikule selgelt kaasa aidanud just see, et lääneriigid ei ole tuareegide iseseisvust tunnustanud. Samuti on Prantsusmaal selles konfliktis selgelt mängus omakasupüüdlilikud huvid, mis on seotud piirkonna uraanimaardlate ja Prantsusmaa garanteeritud ja euroga seotud Lääne-Aafrika frangi säilimisega. Mali riigile saadetavat sõjalist abi kasutatakse muu hulgas sõjakuritegude toimepanemiseks ja etnilise puhastuse läbiviimiseks. Loetlen siinkohal mõne näite Mali valitsusvägede sõjakuritegudest, mille toimumist on kinnitanud sellised rahvusvahelised organisatsioonid nagu Amnesty International ja Rahvusvaheline Kriminaalkohus. 22. veebruar 2012: Mali armee korraldas Kidali regioonis valimatu kättemaksurünnaku tsiviilelanikkonna vastu. 2. aprill 2012: Mali sõdurid vahistasid ja hukkasid Sévaré linnas neli tuareegi päritolu riikliku julgeolekuteenistuse töötajat. 18. aprill 2012: Mali sõdurid mõrvasid Sévaré linnas kolm tsiviilelanikku, keda süüdistati iseseisvusliikumise toetamises. 2012. aasta aprill: Sévaré linnas mõrvasid sõdurid veel kolm inimest, kelleks olid tuareegi rahvusest Mali armee sõdur Rouma Ag Ahmed ja kaks identifitseerimata tsiviilelanikku. 2012. aasta kevad: üle terve riigi vangistati tuareegi rahvusest inimesi, keda kahtlustati ebaloosajaks. 8. september 2012: Mali sõdurid hukkasid Dogofri külas 16 relvastamata palverändurit, kes olid teel Bamakosse. 2012 ja 2013: Mopti linnas hukati Mali sõjaväebaasis hulk fula rahvusest tsiviilelanikke, sõjakuriteo motivatsioon oli etniline ja rassiline. 2012 ja 2013: Sévaré linnas hukkasid sõdurid mitu inimest ja nende kehad heideti linna keskel asuvasse joogiveekaevu. 28. jaanuar 2013: pärast seda, kui Mali ja Prantsuse väed olid Timbuktu vallutanud, sai

alguse valitsusvägedepoolne kohalike tuareegide ja araablase tagakiusamine. Sellega lõpetan loetelu. Hea Riigikogu! Tahaksin kõigile südamele panna, et ülehomsel hääletusel oma valikut hoolega kaaluksime! Ühe põlisrahva vabaduspüüete brutaalne mahasurumine ja neokolonialistlikus afääris osalemine ei saa olla kooskõlas meie väärtushinnangutega. Nii nagu tuareegid, oleme meiegi väikerahvas, kes on pidanud aastasadu oma iseseisvuse eest võitlema. Kui Eesti jätkab Mali režiimi sõjalist toetamist, siis oleme meiegi osalisteks tuareegi rahva iseseisvuslootuste hävitamise tragöödias. Kasu, mida me sellest saame, on minimaalne ja ei kaalu eales üles meie põhimõtete reetmise hinda. Tahaksin loota, et ülehomsel hääletusel jääb võitjaks rahvaste enesemääramise põhimõte. Samuti usun, et Mali missiooni ei saa mitte kuidagi heaks kiita ka need head kolleegid, kes usuvad inimõigustesse. Seega kutsun auväärt Riigikogu üles mitte andma luba Eesti kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamiseks Malis. Ainult nii saame väärikalt seista ühe iidse põlisrahvana teiste seas.

**15:04 Esimees Henn Põlluaas**

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Esmaspäevane Riigikogu täiskogu istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.04.